

Recordant el cro

Jordi Manent Tomàs, filòleg i historiador, i Francesc Marco-Palau, historiador

Riudoms, les Borges del Camp, Riudecols i sobretot Reus han estat municipis del Baix Camp que sovint han connectat la costa tarragonina amb el Priorat, una comarca plena d'història que erudits i estudiosos ens ajuden a comprendre millor.

El febrer del 2017 ens deixà l'historiador Jaume Sabaté i Alentorn, a l'edat de 90 anys. Fou l'historiador més important que ha conegut el Priorat. Feia pocs mesos que havia sortit el seu darrer llibre. Nascut al poble del Lloar, al Priorat, el 9 de maig de 1926, Sabaté cresqué en una família molt lligada a la terra i a les vinyes. El seu pare fou secretari d'ajuntament del seu poble –pertanyia al cos de secretaris de la Generalitat de Catalunya– i un dels socis fundadors de la Cooperativa Agrícola del Lloar.

Sabaté quedà marcat per l'esclat de la Guerra Civil amb deu anys, i ràpidament va aprendre la lliçó de la complexitat de les coses i que el maniqueisme de «bons» i «dolents» per a escriure la història no és un bon company de viatge. De ben jove que ja escrivia i dibuixava, i des de sempre va desenvolupar activitats professionals pels pobles del Priorat. Va ser pagès, radioelectricista, locutor de ràdio per a la gent del Priorat i secretari d'ajuntament de diverses poblacions

del Priorat atès que va guanyar unes oposicions a Madrid per a una plaça a l'administració local. També va treballar a la Cooperativa Agrícola del Lloar i estigué vinculat al Consell Regulador de la DO Priorat. Ha estat corresponsal de premsa i ràdio durant molts anys, i fou un col·laborador assidu al *Diari de Tarragona* com a articulista, sobretot entre el 1970 i el 1980. Durant 20 anys féu una crònica setmanal a Ràdio Tarragona.

A aquest home polifacètic se li encengué la llumeta de la importància de la memòria històrica, i aviat s'adonà que calia lluitar contra l'abandó del coneixement del propi passat. «Investigador llebrer», ha fet recerca d'història oral i a diversos arxius municipals, a més de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, l'Archivo Histórico Nacional de Madrid i l'Arxiu Històric Arxidiocesà de l'Arquebisbat de Tarragona, entre d'altres. En total hem comptat 13 llibres publicats per Sabaté i altres 24 en edició privada, amb un tiratge molt limitat, alguns dels quals caldria que trobessin editor i fossin distribuïts pel gran públic.

L'historiador del Priorat va publicar diverses guies locals, com la *Guia del Lloà* [sic] (1980), *Guia de Torroja del Priorat* (1984) i *Guia de Gratallops* (1986). Tots tres pobles també compten, gràcies a Sabaté, amb una onomàstica. També han vist la llum *Onomàstica del*

poble i terme de la Vilella Alta (2000) i *Onomàstica del poble i terme de la Figuera* (2014), alguns títols dels quals foren revisats per Ramon Amigó, amb qui Sabaté féu amistat. La recerca històrica ha estat una de les seves constants investigadores, i es trasllueix en les publicacions *Recull històric del Lloar i el seu entorn* (1994), *Torroja del Priorat. Recull històric de la Vila* (1997), *Bandolers, llops i vents al Priorat* (2000), en dues edicions, *Víctimes d'una guerra al Priorat (1936-19..)* (2002) i *Emigrants i altres rels al poble lloarenc* (2010). Fou el curador del recull d'escrits i poemes d'un escriptor del seu poble que Sabaté rescatà de l'oblit: *Jaume Llorens Bartolomé, un intel·lectual lloarenc* (1994). També participà en diverses miscel·lànies d'homenatge, com les d'Enric Moreu-Rey i Albert Manent (1998 i 2005 respectivament).

Els llibres d'edició pròpia de Sabaté toquen sobretot els estudis històrics, la poesia i les memòries. Destaquen, cronològicament: *Verge de la Consolació, verge del Priorat* (1986), els dos volums de les *Cròniques del Priorat* (1992), *Les vinyes i els vins del Priorat a través dels refranys* (1994), *Usos, costums i tradicions a la meua terra* (1994), *Lluita per la llibertat al Priorat fins la República. Processos electorals* (2001), *Pes dels pobles del*

onista del Priorat

Priorat en la grandesa de la Cartoixa (2002), *Quatre segles i mig d'història de l'Església de Sant Miquel del Lloar* (2008), *El Priorat, una comarca i una Denominació d'Origen* (2011) i *Homenatge a la vellesa* (2016). A més, ha estat curador de diversos llibres, tots en edició pròpia, concretament del poeta Josep M. Alentorn Saperas i de la seva dona Maria Teresa Sabaté, amb qui tingué dues filles, Dolors i Teresa.

Els últims anys de la seva vida Sabaté i la seva muller ja no vivien al Lloar, sinó a Reus però hi passaven l'agost. El 17 d'agost del 2016 els que signen aquest article el vam anar a veure al seu poble natal. Sabaté, mantenien el cap clar i es movia amb certa facilitat. Ens ensenyà el seu arxiu, sempre tan ben classificat, atès que l'historiador era un home molt ordenat. Ens regalà alguns llibres. Se'ns queixava que el riu Montsant ja no es veia des del balcó de casa seva perquè la vegetació havia crescut enormement a la llera del riu i «ja no la deixen tallar». Ens comunicava que havia acabat un llibre que explicava totes les obres que s'havien fet al poble i tot el que s'ha arribat a empedrar. Es titulava *Vies, obres, comunicacions i camins del poble del Lloar* que, pel que tenim entès, resta

inèdit. Era un home polifacètic que maquetava els llibres que publicava en autoedició. Les cobertes també les feia ell.

Al llarg de la seva vida Sabaté, que fou un home estimat, procurà ser amic de «les persones» i defensava una manera de viure tan humana com humanística en què, deia, «calia tractar bé sempre a tothom».

Cal concloure que Jaume Sabaté i Alentorn és l'investigador més important que ha donat la comarca del Priorat. Ell ha estat un gran recuperador de la memòria històrica

local. El 2008 l'Ajuntament del Lloar i el Consell Comarcal del Priorat li reteren un homenatge en què, entre d'altres parlaments, s'edità un opuscle amb tota la seva obra publicada. L'últim llibre publicat són *Els noms populars de núvols, boires i vents del Camp de Tarragona, la Conca de Barberà i el Priorat* (Edicions La Mussara, 2016), signat conjuntament amb el seu amic Albert Manent, i el qual fou ressenyat al número 218 de *Lo Floc*. Sabaté pogué veure, tres mesos abans de morir, la publicació, en una tercera edició ampliada, d'aquest petit tresor dialectal. »

D'esquerra a dreta: Jordi Manent, Maria Teresa Sabaté, Jaume Sabaté i Francesc Marco.
Foto: arxiu personal Jordi Manent.

